

FAKTA.

1A/2017

express

Uusia asioita ja perspektiiviä tavalliseen koulutyöhön.

Kokemuksia opettajien Erasmus+ -täydennyskoulutusjaksojen vaikutuksista suomalaisissa peruskouluissa ja lukioissa

TAUSTAA

Euroopan unionin Erasmus+ -ohjelmassa rahoitetaan hankkeita, jotka sisältävät mm. oppilaiden, opiskelijoiden ja opettajien ulkomaanjaksoja. Peruskoulujen ja lukioiden opettajien jaksot tarkoittavat täydennyskoulutusta ulkomailla.

Erasmus+ -ohjelmassa korostetaan, että täydennyskoulutushankkeet suunnitellaan koulun omista tarpeista lähtien. Näin hanke hyödyttää yksittäisen opettajan sijasta koko koulua ja vaikuttaa koulun toimintakulttuuriin. Täydennyskoulutuksen tulee myös kytkeytyä opetussuunnitelmaan sekä koulun toimintastrategiaan ja sen kehittämiseen.

Suomi oli vuonna 2016 mukana selvityksessä, jossa kartoitettiin sitä, miten hyvin ohjelman tavoitteet toteutuvat koulujen täydennyskoulutushankkeissa, miten toiminnan vaikutukset näkyvät

koulu yhteisössä ja miten pitkäkestoisia tuloksia saavutetaan. *Impact and Sustainability of the Erasmus+ Programme Key Action 1 Mobility Projects for School Education Staff* -selvitystä koordinoi Erasmus+ -ohjelman kansallinen toimisto Liettuassa ja mukana ovat myös Puola, Saksa ja Viro.

Jokaisessa maassa tehtiin aluksi kansalliset selvitykset, joiden tuloksia vertaileva ja yhteen vetävä raportti julkaistaan vuonna 2017. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO (vuodesta 2017 Opetushallitus) on vastannut selvityksen toteuttamisesta Suomessa; tässä Fakta Express -julkaisussa kerrotaan omat kansalliset tulokset.

Selvityksessä katsotaan täydennyskoulutushankkeiden vaikuttavuutta sekä

opettajien ja rehtoreiden että myös oppilaiden ja vanhempien näkökulmasta, mitä ei ole Suomessa aiemmin juurikaan tehty. Suomen aineisto kerättiin kyseilyllä, johon vastasi 250 opetushenkilöstön edustajaa, 150 oppilasta ja 109 vanhempaa kaikkiaan 56 koulusta. Lisäksi tehtiin ryhmähaastatteluja, joihin osallistui yhteensä 18 opettajaa ja rehtoria. Aineistoa täydennettiin vielä tapaus tutkimuksilla kahdesta koulusta ja yhdestä oppilaitoskonsorttiosta; nämäkin toteutettiin haastatteluina.

Selvitykseen osallistui sekä hanke toiminnassa mukana olleita että sen ulkopuolelle jääneitä opettajia. Näin varmistettiin se, että saatiin kerättyä toiminnan vaikutuksia koko koulu yhteisöön, ei vain osallistujiin.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Erasmus+

Opettajat pitivät täydennyskoulutushankkeita yleisesti ottaen erittäin onnistuneina.

KOKEMUKSET KULTTUURIEN VÄLISISTÄ KOHTAAMISISTA YLITTIVÄT MONEN OPETTAJAN ODOTUKSET

Täydennyskoulutuskurssit olivat Erasmus+ -ohjelmaan osallistuneiden suomalaisopettajien näkökulmasta suosituin henkilöstöliikkuvuuden muoto: 56 % ulkomaanjaksolla olleista vastaajista oli osallistunut täydennyskurssille tai koulutukseen. Myös *job shadowing* -jaksot olivat suosittuja; niiden avulla kasvatti osaamistaan lähes 46 % ulkomaanjaksolla olleista vastaajista. Selvästi vähemmän käydään opetusvierailuilla, sillä vain noin 6 % vastaajista oli ollut opettamassa ulkomaisessa kumppanikoulussa. Osa vastaajista on käynyt ulkomaanjaksolla useampaan otteeseen ja osallistunut erityyppisiin täydennyskoulutuksiin.

Ulkomaanjaksolla olleet opettajat arvioivat täydennyskoulutushankkeet yleisesti ottaen erittäin onnistuneiksi. Etenkin liikkuvuusjakson organisointi ja kokemukset kulttuurien välisistä

kohtaamisista ylittivät odotukset yli puolella vastaajista ja vastasivat lähes kaikkien muiden odotuksiin hyvin. Myös vastaanottajana toimineen kurssinjärjestäjän tai koulun toimintaan oltiin lähes yhtä tyytyväisiä.

Eniten, joskin verrattain vähän, kritisoitiin täydennyskoulutuskurssien sisältöä: noin kymmenesosa vastaajista koki, ettei kurssien sisältö täysin vastannut heidän odotuksiaan.

Vastaajat olivat tyytyväisiä myös kansalliselta toimistolta saamaansa tukeen. Tietoa täydennyskoulutushankkeista ja niihin osallistumisesta oli riittävästi tarjolla, ja esimerkiksi rahoituksen läpinäkyvyyteen oltiin tyytyväisiä. Hakulomaketta pidettiin hankalana ja monimutkaisena, mutta toisaalta hakuprosessin aikana saatua tukea kiiteltiin.

”Nämä hankkeet tarjoavat mahdollisuuden nähdä oma opetustyylinsä toisenlaisesta näkökulmasta. Minulle se toi uutta perspektiiviä omaan opetusaineeseeni.”

OPPILAIEN JA VANHEMPIEN MIELESTÄ TÄYDENNYSKOULUTUSHANKKEET PARANSIVAT OPETUKSEN LAATUA JA OPPIMISTULOKSIA

Kyselyyn vastanneista oppilaista yli 70 % koki opettajansa oppituntien muuttuneen mielenkiintoisemmiksi täydennyskoulutusjakson jälkeen. Opettajat olivat jaksonsa jälkeen hyödyntäneet opetuksessaan aiempaa enemmän nykyaikaista teknologiaa. Kolme neljäsosaa oppilaista sanoi opettajan jakaneen luokan kanssa kokemuksiaan ja näkemyksiään täydennyskoulutuksesta sekä kertoneen milloin koulunkäynti on toisessa maassa. Enemmistö oppilaista arvioi myös projekti- ja kotitehtävien muuttuneen kiinnostavammiksi.

Suurin osa selvitykseen osallistuneista vanhemmista piti koulujen täydennyskoulutushankkeita hyödyllisinä ja koki saaneensa niistä riittävästi tietoa koulusta. Vanhemmat olivat tyytyväisiä saamansa tiedon määrään siitä huolimatta, että vain kolmannes täydennys-

ERASMUS+ -OHJELMASSA TUETAAN OSAAMISEN KEHITTÄMISTÄ

Erasmus+ on Euroopan unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma, joka rahoittaa eri toimialoilla tehtävää eurooppalaista yhteistyötä.

Ohjelman avaintoimissa 1 (KA1) tuetaan oppimiseen liittyvää kansainvälistä liikkuvuutta. Tukea saa sekä opiskelijoiden ja nuorten että henkilöstön ulkomaanjaksoihin.

Päiväkotien, peruskoulujen ja lukioiden opetushenkilöstön ulkomaanjaksot tehdään täydennyskoulutushankkeissa,

jotka perustuvat koulujen kehittämistarpeisiin ja joilla kehitetään opettajien osaamista. Rahoitusta hakee aina organisaatio, esimerkiksi koulu tai kunnan opetusvirasto.

Käytännössä täydennyskoulutus tarkoittaa ulkomailla järjestettävälle kurssille tai koulutukseen osallistumista, kollegan työn seuraamista (*job shadowing*) taikka opetusta ulkomaisessa kumppanioppilaitoksessa.

Opetushenkilöstön lisäksi ulkomaanjaksoja tekevät muut koulun kehittämistoimintaan osallistuvat työntekijät.

Lisätietoa Erasmus + -ohjelmasta yleissivistävälle koulutukselle:
www.cimo.fi | Ohjelmat | Erasmus+ | E+ yleissivistävälle koulutukselle.

koulutusjaksolla olleista opettajista sanoi jakaneensa oppimaansa uutta tietoa vanhempien kanssa.

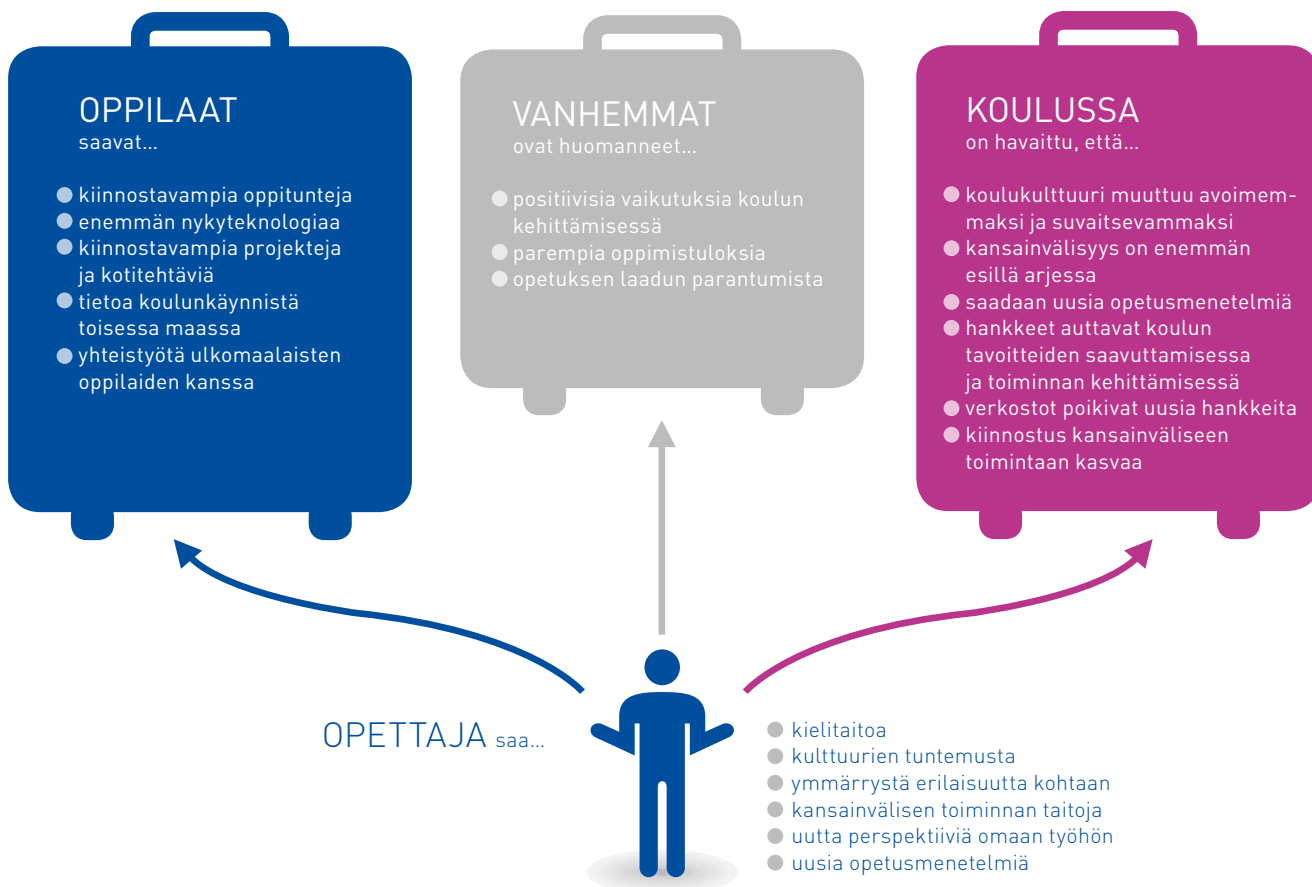
Lähes kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat sitä mieltä, että opettajien täydennyskoulutus ulkomailla vaikuttaa positiivisesti koulun kehittämiseen. Selvä enemmistö uskoi myös sekä oppimistulosten että opetuksen laadun paranevan koulun kansainvälisten hankkeiden myötä. Eräs vanhemmista esimerkiksi kertoi opettajan saaneen täydennyskoulutuksista ulkomailla inspiraatiota opetusmetodeihinsa ja mm. hankkineen luokalle ulkomaisen kirjekaveriluokan. Vanhemmat pitävät koulun roolia hyvin tärkeänä lapsen kansainvälisyystaitojen kehittämisessä.

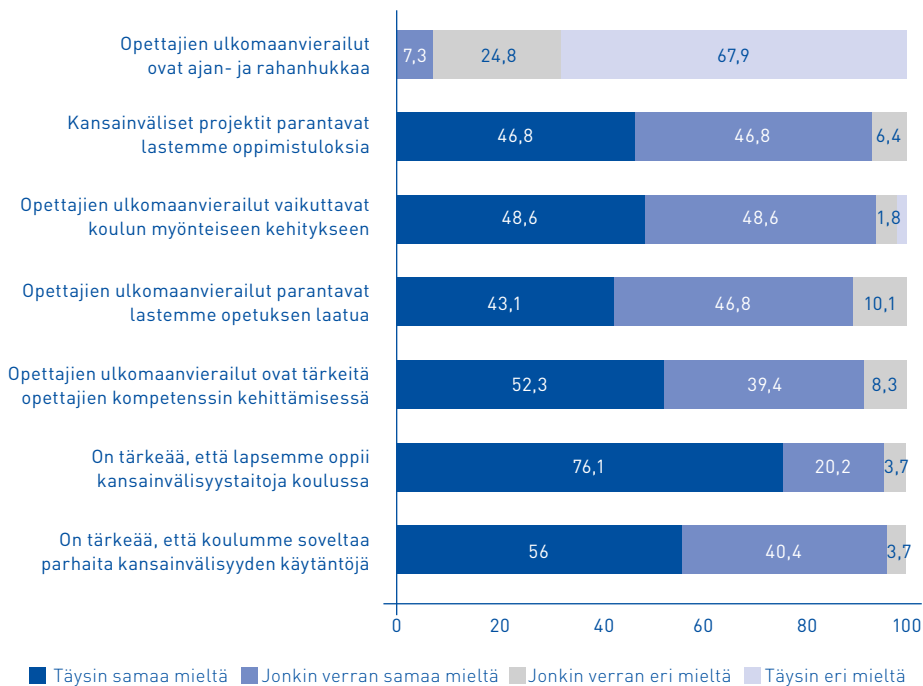
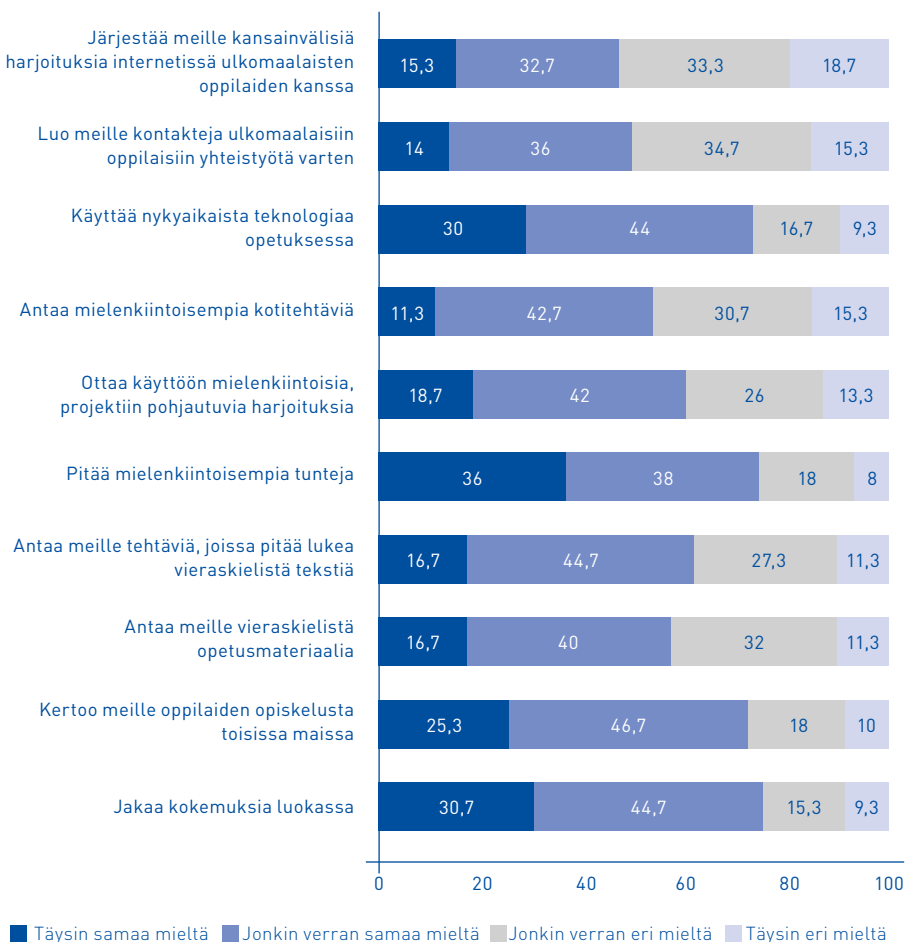
Vanhemmat pitävät koulun roolia tärkeänä lapsen kansainvälisyystaitojen kehittämisessä.

”Kansainvälisyystaidot ovat tärkeitä nykymaailmassa. On hyvä hyödyntää tarjolla olevia mahdollisuuksia, joilla voi kannustaa lapsia kehittämään kansainvälisyystaitojaan sekä kiinnostumaan muista kulttuureista ja kielistä. Opettajien vierailut ulkomailla ovat selvästi yksi tällainen mahdollisuus.”

MITEN OPETTAJAN KANSAINVÄLINEN TÄYDENNYSKOULUTUS VAIKUTTAA KOULUYHTEISÖÖN?

KUVA 1: VANHEMPIEN MIELIPITEITÄ KOULUN KANSAINVÄLISYYDESTÄ JA OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUKSESTA ULKOMAILLA (VANHEMMAT N=109)**KUVA 2: MUUTOKSET OPETTAJAN TOIMINNASSA TÄYDENNYSKOULUTUSJAKSON JÄLKEEN (OPPILAAT N=150)**

TÄYDENNYSKOULUTUS- HANKKEIDEN JÄLKEEN KANSAINVÄLISYYS NÄKY Y PAREMMIN KOULUN ARJESSA

Selvitykseen osallistuneiden opettajien mielestä täydennyskoulutushankkeista on ollut hyötyä koulun strategisten tavoitteiden saavuttamisessa. Eräässä koulussa päätettiin *job shadowing* -jakson jälkeen muuttaa koulun toimintastrategiaa islantilaisen koulun mallin mukaisesti niin, että opettajat aloittavat lukuvuoden suunnittelun jo viikkoa ennen oppilaiden kesäloman päättymistä.

Hankkeiden vaikutukset näkyivät parhaiten koulukulttuurin muutoksena: kansainväliset asiat olivat olleet enemmän esillä koulun arjessa, ja koulukulttuuri oli muuttunut avoimemmaksi ja suvaitsevaisemmaksi.

Ryhmähaastatteluissa kävi ilmi, että monet opettajat olivat tutustuneet ulkomaanjaksojensa aikana uusiin kollegoihin eri puolilta Eurooppaa, ja näin syntyneet verkostot olivat poikineet kouluihin uusia kansainvälisiä hankkeita. Täydennyskoulutusten myötä kouluihin oli rantautunut myös uusia opetusmenetelmiä, jotka omalta osaltaan vaikuttivat koulun toimintaan.

Täydennyskoulutuksen aikana syntyneet verkostot poikivat koululle uusia kansainvälisiä hankkeita.

”Hankkeestamme on tullut projekti, joka ei lopu vaikka itse hanke loppuisikin! Sen vaikutukset näkyvät koulussamme myös pitkälle tulevaisuuteen!”

KUVA 3: OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUSHANKKEIDEN VAIKUTUKSET KOULUUN, SAMAA MIELTÄ OLEVIENTEN OSUUKSET (LIKKUVUUKSIIN OSALLISTUNEET OPETTAJAT N=127 JA EI-OSALLISTUNEET OPETTAJAT N=123)

VAIKUTUKSIA HUOMASIVAT MYÖS NE OPETTAJAT, JOTKA EIVÄT ITSE OSALLISTUNEET TÄYDENNYSKOULUTUKSEEN

Täydennyskoulutusjaksoilla olleet opettajat näkivät täydennyskoulutushankkeiden vaikutukset selvemmin kuin ne opettajat, jotka eivät itse olleet osallistuneet toimintaan.

Myös monet hankkeiden ulkopuolelle jääneistä opettajista olivat kuitenkin havainneet samoja muutoksia. 70 % heistä koki, että koulussa oli hankkeen jälkeen keskusteltu kansainvälisyydestä aiempaa enemmän ja miltei 60 % uskoi hankkeiden auttaneen koulun tavoitteiden saavuttamisessa. Noin puolet täydennyskoulutushankkeen vaikutuksia ulkopuolelta tarkastelevista opettajista oli nähnyt uusia opetusmenetelmiä sekä myös suvaitsevaisuuden ja avoimuuden kasvua. Kysely avovastauksissa todettiin lisäksi, että ulkomaanjaksojen jälkeen myös muut opettajat ja oppilaat ovat olleet kiinnos-

tuneempia kansainvälisestä yhteistyöstä ja innokkaampia osallistumaan projekteihin.

Aivan koko kouluun vaikutukset eivät kuitenkaan tunnu yltävän, sillä reilulla neljänneksellä niiden ulkopuolelle jääneistä opettajista ei ollut selkeää käsitystä hankkeista tai niiden vaikutuksista.

”Parhaimmillaan liikkuvuudet antavat kipinän uudelle innostukselle, jolla on vaikutusta koko kouluyhteisöön.”

Hanke on saanut myös muut opettajat ja oppilaat kiinnostumaan kansainvälisestä toiminnasta.

TIEDON JAKAMINEN KOETAAN TÄRKEÄKSI, MUTTA TAVOISSA OLISI TEHOSTAMISEN VARAA

Kyselyn avoimissa vastauksissa nostettiin esille se, että opettajien työssään kokema kiire sekä ajan ja sopivien tilaisuuksien puute hankaloittivat täydennyskoulutuksessa saatujen tietojen ja taitojen jakamista kouluyhteisössä. Toiminnan ulkopuolelle jääneet opettajat kokivat myös, että tiedon jakaminen saattoi rajoittua vain pienelle osalle yhteisöä, kuten aineryhmä- tai kansainvälisyystiimille, jolloin muut eivät hyötäneet hankkeesta.

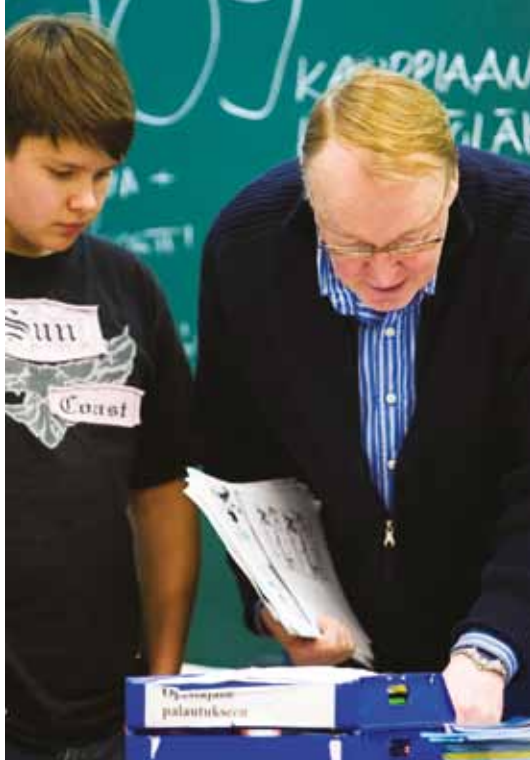
Rehtoreiden ja opettajien haastattelussa selvisi lisäksi, että kouluissa ei ole tiedon jakamiseen valmiita rakenteita, jolloin se jää täydennyskoulutuksessa olleen opettajan oman aktiivisuuden varaan.

Silti sekä täydennyskoulutukseen osallistuneet että sen ulkopuolelle jääneet opettajat pitivät hyvin tärkeänä sitä, että tietoja ja taitoja jaetaan mahdollisimman laajalti kouluyhteisössä.

Eniten tiedonvaihtoa tapahtui suullisesti kollegojen kesken: noin 87 % täydennyskoulutukseen osallistuneista oli kertonut kokemuksistaan omille kollegoilleen esimerkiksi aineryhmätiimissä tai opettajainkokouksessa.

Muita kyselyssä mainittuja tapoja tiedon ja kokemusten jakoon olivat mm. kollegoiden kutsuminen seuraamaan omaa oppituntia, esitelmän pitäminen konferenssissa tai seminaarissa sekä koulutukseen liittyvän uuden materiaalin jakaminen internetissä.

Oman koulun ulkopuolelle täydennyskoulutuksesta syntyneitä uusia ideoita ja toimintatapoja vietiin vain hyvin vähän. Vain noin kymmenesosa täydennyskoulutuksessa olleista vastaajista kertoi puhuneensa kokemuksistaan ja uusista tiedoistaan medially tai muiden koulujen opettajille.

Kokemusten jakamiseen ei ole aikaa eikä valmiita rakenteita.

”Meidän koulun haaste on, miten jakaa kokemuksia tai opittua tehokkaasti; se jää valittavan usein koulutuksessa kävijöiden itsensä varaan.”

TÄYDENNYSKOULUTUS VAIKUTTAA MYÖS OPETTAJAN HENKILÖKOHTAISEEN KEHITTYMISEEN

Kyselyllä kerättiin tietoa myös siitä, miten täydennyskoulutus vaikuttaa ulkomailla olleeseen opettajaan.

Keskeistä oli se, että vaikka täydennyskoulutuksen varsinaisena aiheena oli usein jokin pedagoginen tai aineenhallinnallinen menetelmä, yli 80 % vastaajista koki koulutuksen kehittäneen eniten yleisempiä kompetensseja, kuten kielitaitoa, muiden kulttuurien tuntemusta ja kansainvälisessä yhteistyössä toimimista.

Avovastauksissa korostui kansainvälisen yhteistyön silmiä avaava vaikutus: monet vastaajista olivat saaneet ulkomailta uudenlaista perspektiiviä omaan työhönsä ja toisaalta pystyneet jakamaan muille osallistujille omaa asiantuntijuuttaan. Sitä, että koulutusjaksolle lähdetään avoimin mielin ja valmiina vastaanottamaan uusia näkökulmia, pidettiin erityisen tärkeänä.

Suurin osa osallistujista oli kasvattanut ymmärrystään muiden maiden koulutusjärjestelmistä ja saanut uusia ideoita sovellettavaksi omassa koulussa. 70 % vastanneista oli oppi-

nut uusia opetusmenetelmiä. Sen sijaan esimerkiksi oppilaiden käytösongelmien ratkaisuun tai ryhmänhallintataitoihin saatiin huomattavasti vähemmän apua: vain hieman yli neljännes vastaajista kertoi täydennyskoulutuksesta olleen hyötyä näissä asioissa.

Kyselyyn vastanneet olivat sitä mieltä, että huolellinen valmistautuminen auttaa saamaan parhaan hyödyn täydennyskoulutuksesta. Esimerkiksi ne, jotka olivat tutustuneet myös kohdemaansa kulttuuriin, saivat jaksostaan enemmän irti kuin esimerkiksi vain kohdemaan koulutusjärjestelmään perehtyneet.

”Ulkomailla tapahtuvasta täydennyskoulutuksesta saatu hyöty on paljon enemmän kuin vain kurssin sisältö; toisessa kulttuurissa eläminen tarjoaa henkilökohtaisen haasteen, antaa uutta näkökulmaa ympäristöön ja elämään, sekä lisää ymmärrystä erilaisuutta kohtaan. Tätä kaikkea voi prosessoida mielessään vielä pitkään hankkeen jälkeenkin.”

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivat Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO ja nykyinen Opetushallitus yhdistyvät vuoden 2017 alusta uudeksi virastoksi, jonka nimi on Opetushallitus. Uusi Opetushallitus jatkaa edeltäjiensä tehtäviä ja vastaa asiantuntijavirastona koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämisestä sekä kansainvälisyyden edistämisestä.